

Arborosenii

Trădători austriaci
și naționaliști români

de

Romulus Câdea
profesor universitar

Cernăuți, 1937.

Tipografia Mitropolitul Silvestru.

Prețul Lei 25.

Arborosenii

Trădători austriaci
și naționaliști români

de

Romulus Câdea

profesor universitar

Cernăuți, 1937.

Tipografia Mitropolitul Silvestru.

Prețul Lei 25.

In loc de prefață

Conferința aceasta, ținută la Suceava în 30 Mai 1937 în cadrele serbărilor societății „Junimea“, a fost rostită, ca de altfel toate conferințele mele, liber. Am adaus unele note ce pot fi de folos tuturor acelora cari ar dori să cunoască mai de aproape un capitol interesant din istoria sbuciumată a Bucovinei.

R. Cândea.

O. Popescul E. Siretean
C. Morariu, C. Porumbescu, Z. Voronca

Doamnelor și Domnilor,

În toamna anului 1877 cinci studenți români din Cernăuți au fost arestați și puși sub acuzația de a fi turburători ai ordinii publice și de a fi năzuit la dismembrarea statului austriac.

Ce au făcut acești cinci studenți buclucași, toți dela Teologie, de s'au luat măsuri atât de aspre contra lor? Au trimis o adresă ministerului instrucțiunii publice și cultelor de la București și au mai adresat o telegramă de îndurerat naționalism înăbușit la Iași, cari serbătoriau amintirea lui Grigore Ghica Voevod, asasinat după răpirea Bucovinei.

Fost-a acest gest al tinerilor teologi, membri ai comitetului societății studențești „Arboroasa“, un gest izolat? Fost-a o spontană erupție a unor tineri, cărora

le șade bine să facă și fapte nesocotite pe care mai târziu le regretă ? Sau a fost un misterios îndemn, pornit din puteri ascunse ce lucrau în subconștientul nației din Bucovina ?

Dacă ar fi fost numai manifestarea trecătoare a unui elan, ce covârșise cinci suflete tinere, nu s'ar fi făcut atât zgomot în jurul faimosului proces al „Arboroasei“; și chestiunea „Arboroasei“ n'ar fi produs atât sbucium sufletesc la Românii din Bucovina.

I. Legături și amintiri

Gestul tinerilor „Arboroseni“ a fost rupt din starea sufletească de adâncă jignire, dar și de nedesmințită nădejde, a Românilor din Bucovina.

Legăturile acestora cu vechia și buna Moldovă nu se rupseseră. Pe la mijlocul secolului al XIX-lea aceste legături primă impulsuri noi.

În urma războiului din Crimeea Principatele românești devin autonome ; la 1859 se unesc într'un stat românesc care împiedecă pe Ruși în drumul lor spre

Constantinople. In 1862 noul stat ia oficial numirea de „România“, cuvânt de vrajă și de nădejde pentru toți Româniii împrăștiați în neîngăduitoarele stăpâniri străine.

Venirea Domnitorului Carol — împotriva dorinței Austriei, ridică prestigiul românismului. Războiul de independență pricinuește apoi atât entusiasm că tineri din Bucovina fug de la părinți, se strecoară printre paznicii austriaci și se înrolează în armata română.

Dacă evenimentele politice tot mai importante pentru elementul românesc au influențat fără îndoială asupra stării de spirit a Românilor din Bucovina, cum să nu le fi tresăltat acestora sufletul de bucurie, când la 1871 s’au strâns Româniii din teritoriul daco-roman la Putna pentru a prăznui memoria lui Ștefan cel Mare !

Serbarea de la Putna din 1871, pusă la cale de marele vizionar al naționalismului, Mihai Eminescu, avea de scop de a întruni la Putna cu acest prilej și studenții din toate colțurile pământului românesc pentru a discuta problemele

naționale ¹⁾. Mare forfoteală printre studenții „României June“ dela Viena, sbucium și entuziasm la particularii, la orașele și comunele din România, cari au contribuit cu sume, variind între 200 și 2000 de Lei, pentru acoperirea cheltuielilor, prilejite de această unică serbare.

Și dacă fruntașii politici ai Bucovinei au crezut de oportun să stea în rezervă, poate speriați de entuziasmul năvalnic al studenților, — în schimb președintele comitetului de organizare, I. Slavici, prieten de atunci cu Eminescu, a avut cel mai cald și sincer sprijin din partea preotului Silvestru Morariu, marele Mitropolit de mai târziu. Preoți cu bărbi cărunte binecuvântau pe ascuns inițiativa „băieților“, preotesele se întreceau în a se îngriji de reușita laturei materiale a serbării, unde

¹⁾ I. Slavici spune că dela Eminescu ar fi pornit numai ideea congresului studențesc. De fapt însă Eminescu a fost inițiatorul serbării dela Putna. Vezi *I. Slavici*, *Amintiri*, București, 1925 p. 45 ; *T. V. Stefanelli*, *Amintiri despre Eminescu*, Buc. 1914, p. 75, 105 și 108 ; *M. Eminescu*, *Scrieri politice*, ed. D. Murărașu, Craiova, 1930, p. 31, 34, 37 ; *Leca Morariu*, *Junimea Literară*, XII, 1923, p. 456—457.

mii de pelerini trebuiau să fie hrăniți și adăpostiți, iar elevii celor două „gimnazii“ din Bucovina ajutau pe seminariștii din Cernăuți în opera de pregătire ¹⁾).

În sufletele acestea tinere să nu fi rămas ascunse simțăminte de înălțare, și să nu se fi proiectat, vag, în ochii umezi de bucurie ai tineretului umbra unei Români ce avea să vie odată ?

Căci serbarea dela Putna din 1871 a fost o serbare a tuturor Românilor. Aici și-au dat întâlnire savanții de mai târziu Tocilescu, Xenopol, folcloristul G. Dem. Teodorescu, Cerchez, primarul Iașilor, capitala Moldovei ruptă în bucăți; aici a examinat norodul cu ochi pătrunzători Mihai Kogălniceanu, aici și-a spus cuvântul, prin îndârjitul Român pumnulist, I. G. Sbiera, Academia Română ²⁾).

Ce mult trebuie să fi vibrat sufletul încătușat al Bucovinenilor, când convoiul celor dintâi căruțe cu pelerini fu întâmpinat cu marșul lui Mihai Viteazul !

¹⁾ *Slavici*, Amintiri, p. 63.

²⁾ *I. G. Sbiera*, Familia Sbiera, Cernăuți, 1899, p. 259.

Mihai Eminescu, având „ceva profetic în neastâmpărul lui“, cu toate că la congresul ce a urmat după serbare nu s'au luat hotăriri în toiu discuțiilor aprinse, era de părere că prin această manifestare „se va ridica simțul național“ și studenții veniți din toate părțile vor „contribui la deșteptarea și mărirea neamului lor în provinciile din care se trag“ ¹⁾).

Serbarea dela Putna și congresul studențesc, la care și-a dat „binecuvântarea“ într'un scurt discurs cu tâlc chiar Renei, prefectul districtului Rădăuți, pus de stăpânire să supravegheze entuziasmul valah, ca acesta să nu spargă cumva zăgazurile impuse de o stăpânire prudentă și totdeauna speriată de explozia bucuriei populare, a rămas adânc săpată în sufletele Românilor din Bucovina. Din preajma mormântului lui Ștefan Voevod s'a revărsat în suflete un misterios fluid de îmburbătare.

¹⁾ *Stefanelli*, Amintiri, p. 122.

II. Serbări pentru răpirea Bucovinei

Dar câțiva ani după praznicul înălțării avea să vie o umilire a românismului prin serbări jubilaro oficiale, menite să readucă entuziasmul de românism legat cu trecutul la trista realitate de haină stăpânire străină.

În această durere, mai mare fiindcă trebuia să fie tăinuită, a sbucnit, tinerește, revolta „Arborosenilor“.

Austria, în urma înfrângerii de la Králové Hradec, acel „Cânecreț“ din poeziile populare ale cătanelor ardelenesti cari au sângerat pentru un ideal străin în fața ofensivei vijelioase a Prusacilor, fusese înlăturată de la hegemonia germanismului Transacția, faimosul „Ausgleich“ din 1867, era recunoașterea acestei înfrângeri și totodată o încercare de a împărți raza de influență a monarhiei austro-ungare între germanism și maghiarism. Bucovina a căzut, firește, în lotul germanismului.

Acestuia îi trebuia și o manifestare în afară. Și o găsi mai târziu la elementul german, dar mai ales la cel evreesc

din Bucovina. Se puse deci la cale ridicarea unui monument ¹⁾ în amintirea „unirii“ Bucovinei cu împărăția austriacă și crearea unei Universități germane în capitala nenorocitului „Herzogtum“, merit împetrițării etnice.

În zadar s'au străduit Românii să salveze ceva pentru dânșii; glasul lui G. Hurmuzachi, care ceru în parlamentul din Viena limba de predare românească, măcar la Drept ²⁾, sună în pustiu. Raportorul proiectului de lege pentru înființarea Universității din Cernăuți, T. Wildauer, se avântă la năstrușnica părere că în limba românească nu s'ar putea face știință. Mărturisirea acestuia că Rutenii ar învăța bucuros nemțește este un prețios element pentru înțelegerea tendințelor austriace.

Pe aceeași linie se află și ministrul austriac al instrucțiunii publice, Carl v.

¹⁾ Acest „Austria-Denkmal“ a fost apoi, după unirea cea adevărată, sfărmat de Români din inițiativa vrednicului doctor, astăzi profesor la Universitatea din București, Dr. I. Jianu.

²⁾ *I. G. Sbiera*, Familia Sbiera, p. 291.

Stremayer, care mai elegant și mai potolit în formă arată totuși vădita intenție de a lovi în Polonia din Galiția și, mai ales, în România din Bucovina. În 1870 se polonizase Universitatea din Cracovia, la 1871 — cu câteva excepții de catedre — cea din Lwów. Se înțelege deci dacă Stremayer, pornind cam de departe cu afirmația sa că naționalitățile din Bucovina ar avea încă nevoie de germanism pentru a se putea ridica la „culmea culturii științifice“, ajunge, insinuant, la problema ce preocupa cercurile din Viena. La Viena spunea Stremayer, — pentru a justifica înființarea Universității din Cernăuți — ar fi prea mulți studenți ruteni, cari ar avea de luptat aci cu greutate financiară : aceștia ar avea mai mult înclinația de a se folosi de elementul german pentru dezvoltarea lor, și n'ar trebui siliți să renunțe la alegerea între acest element și — altul, deși mai înrudit cu dâșii ¹⁾. Iată deci necesitatea de a înființa o universitate germană în Bucovina pentru a fi centrul de atracție pentru

¹⁾ Cel polon !

Rutenii din Galiția! ¹⁾). Un ziar evreo-german din Cernăuți cerea, și el, ritos că Universitatea din Cernăuți „trebuie să fie și să rămâie o universitate germană“ ²⁾). Iată adevăratele tendințe, față de care pretinsul rol de dădacă culturală a germanismului cade pe planul al doilea.

Acest caracter negativ, de slăbire a elementului românesc, se vede și din felul cum s'a desfășurat acea „Vereinigungsfeier“, mult așteptată de Nemți, Evrei și Ruteni: cortegiul festiv, care avea să meargă la inaugurarea statuei Austriei și apoi la cea a Universității, era deschis de-un „banderiu de huțani“, urmând clerul în frunte cu . . . cel israelit!

Proslăvirea germanismului la Universitate nu era un imn cântat culturii germane, ci mai mult o jignire a elementului autohton ³⁾.

¹⁾ A. Norst, Alma mater Francisco-Iosephina. Czernowitz, 1900, p. 13.

²⁾ Ziarul „Bukowina“, a. I, No. 1, din 15 Nov. 1877.

³⁾ Evreii nu s'au îmbulzit numai la masa copioasă a retorismului austriac, ci, insinuanți ca întotdeauna, au învinuit pe Români de „gravități spre alte centruri“, cum zice I. G. Sbiera, Fam. Sbiera, p. 285.

În discursurile și adresele omagiale¹⁾ pentru noua Universitate mai precaut a fost ministrul Stremayer, care se mărgini doar să afirme că asemenea Germanului se adapă bucuros și Romanul și Slavul la isvorul științei germane. Profesorii dela Universitățile polone și dela Praga au salutat academic noua creație, cei mai mulți austriaci accentuând mai mult latura culturală. Reprezentanții germanismului autentic, fără să aibă ideie de trecutul istoric al bieteii țărișoare, îmbrăcată în haine de serbătoare ce-i ardeau trupul, s'au încântat de răspândirea culturii germane în Răsărit. Unul dintre ei, economistul, vestit mai târziu, G. Schmoller, atunci reprezentant al Universității din Strassburg, descoperi în avântul său liric-istoric vechi legături — între Bucovina și Alsacia, ai cărei căpitani dela Strassburg au fost Habsburgi! Totașa profesorul Schmidt dela Graz cerea dela Cernăuți misiunea de îndeplinit în Răsărit ca a Strassburgului în Apus. Evreo-ma-

¹⁾ *Die Gründungsfeier der Czernowitzer Universität, Czernowitz, 1875*; Prof. *Schuler von Libloy, Festvortrag, Czernowitz, 3. Aufl. 1894*; *Czernowitzer Zeitung*, No. 229 din 7 Oct. 1875.

ghiarul Finaly — nume omiinos și astăzi pentru Români — făcu să răsune, întâia și ultima dată în aula din Cernăuți, un sgomotos „Éljen“.

Dar discursul festiv al decanului facultății de drept din Cernăuți, Schuler-Libloy, era o neconținută pălmuire a românismului. Sasul din Transilvania, fost profesor la Academia juridică din Sibiu, parcă aduse cu sine ura seculară dintre Sași și Români.

Tot ce a fost trecut moldovenesc aici fu batjocorit; tot disprețul fu aruncat în obrazul Moldovei; constant și cu grijă acest Sas bătăios numia pe Ruteni înaintea Românilor, ca să arate apoi că Universitatea cea nouă trebuie să fie o contrapondere împotriva „oarbei îngâmfări naționale“ și împotriva acelor „cari privesc unirea popoarelor (adică conglomeratul etnic din Austria) cu ochi răi și resping cu copita barbarului știința germană“. După aceste efuziuni culturale Schuler-Libloy se proșternu cu admirație în fața Evreilor „acest nou și important element cultural în această țară“ (adică în Bucovina!) care element „în interesul său atât

de înțelegător cultivă cu predilecție limba universală germană.“

Schuler-Libloy, dacă ar ști că dragii lui combatanți pentru germanism împotriva barbariei românești astăzi, deși nu sunt în stare a face conversație elegantă în limba lui Voltaire, stăruiesc totuși într'un jargon franco-iudaic, s'ar răsuci în mormânt.

Nota de chesaro-crăiesc germanism, atât de puțin german pe cât de pretențios, a dat-o Evreul Dr. Reiss la banchetul de a doua zi, din 5 Octomvrie 1875. Intre paharele care desleagă inoportun și peste măsură limba, Dr. Reiss aduce și el libația convenită zeilor germanismului, dorind ca Bucovina să fie asemenea Ostmark-ului, care a oprit năvălirile avare, o Ostmark a spiritului împotriva inculturii și barbariei.

Dar omul, neputându-și nega originea, mărturisi plin de fericire că „nu există o idee mai frumoasă, mai fericitoare pentru lumea întreagă decât înființarea unui astfel de cosmopolitism spiritual.“

Și Ștefan Vodă dormia somn adânc în mânăstirea dela Putna.

III. Reacția românismului.

La Cernăuți s'a făcut o serbare aproape fără Români — Tomașciuc avea sentimente germane — și împotriva Românilor. Străduințele de decenii ale Românilor de a căpăta o unversitate sau măcar o catedră de istoria Românilor s'au prăbușit astfel.

În zadar protestează, încă pe la 1868, Alecu Huimuzachi împotriva tendinței de germanizare a școalei din Austria, în zadar se sbuciumă I. G. Sbiera alături de acest mare boier și mare Român ; zadarnic se cere, la 1868, înființarea măcar a unei catedre de istoria Românilor pentru a-i aduce pe Români la „conștiința individualității naționale“ ; fără rezultat se doarește, la 1872, o Universitate românească.¹⁾

Guvernele austriace în părinteasca lor grijă de a nu ne lăsa pradă „barbaris-

¹⁾ *Foaea* Societății pentru literatura și cultura română din Bucovina, IV, 1868, p. 54 și 57—60 ; *I. G. Sbiera*, *Fam. Sbiera*, p. 227 ; *C. Loghin*, *Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina*, Cernăuți, 1932, p. 13—14 și 20 ; *C. Loghin*, *Din trecutul Societății pentru cultură (1862—1932)*, Cernăuți, 1932, p. 46.

mului“, opresc în fașă orice inițiativă românească, pornind acum o ofensivă împotriva spiritului românesc și aliindu-și toate elementele ostile nației băștinașe.

A fost zadarnic tot sbuciumul Românilor din Bucovina ? Nu ! Oricât de obidiți au fost Românii, oricât trebuia să-i doară sufletul, și oricât se vor fi înfiorat de primejdiile ce le strângea Austria deasupra capetelor lor, sufletul românesc îndurerat și-a aflat ogoire și îmbărbătare aiurea, acolo unde trebuia Stâlpii de hotar negru-galbeni nu puteau împiedeca sborul gândului românesc. La București și Iași s’au publicat prin ziare și reviste și s’au produs reciproc articole pline de revoltă împotriva serbătoririi răpirii Bucovinei și împotriva creării unei Universități străine în moșia, prădată vremelnic, a lui Stefan cel Mare. La Iași se face un parastas pentru pomenirea lui Grigore Ghica, primarul Gane îndemnând pe toții Românii „uniți într’un gând și suflet să plângem îndoita pierdere a marelui Domn și a dulcei Bucovine.“ Convorbirile literare publică poezii ocazionale despre răpirea Bucovinei și, în chenar negru, programul,

și mai târziu un raport despre serbarea pioasă dela Iași. ¹⁾

M. Kogălniceanu scoate o broșură fulminantă împotriva Austriei pentru a arăta „prin acte legitimitatea și moralitatea serbării de doliu“ dela Iași împotriva „jubileului jidano-nemțesc din Cernăuți“.

Cu îndurerată satisfacție constată acest îndârjit Moldovean revoltat că în lunga listă de corupți cari au vândut Bucovina Austriei, — „un singur nume românesc nu se află“ ! ²⁾.

Cu câtă sângeroasă ironie își bate joc Eminescu de Evreii cari duc în jargon vienez civilizația în Orient sau de profesorii dela Universitatea din Cernăuți cari au „șters ciubotele d-lui Brzrcek, referende la ministerul instrucției“, recomandând ca docent și pe d-l „Herșcu Șloim Zeilig“ dela „Universitatea din Târgul-Cucului“ ³⁾.

¹⁾ Convorbiri Lit. a. IX, 1875 p. 280—281, 282, 290—292 ; 293—299.

²⁾ Broșura a apărut la 1875 anonim. În 1910 a publicat d-l N. Iorga o a doua ediție, punând numele autorului : [M. Kogălniceanu].

³⁾ M. E m i n e s c u, Scrieri politice și literare, ed. Scurtu, Buc., 1905, pag. 274.

Ce splendid contrast față de marea împărăție, lacomă după pământ, în mica și demna Românie, care prin rostul Convorbirilor se întreabă : ce anume serbează Austria ? Doar Bucovina a fost răpită prin „vicleșugurile diplomaților Nemți“ și „fără știrea și învoirea Moldovei“ !

Iar pentru „viclenii și nedreptăți ni-
meni nu ridică statui“ !

Și, îndemnând Moldovenii la închinare în amintirea lui Ghica Vodă „pentru patriotica sa împotrivire contra sfășierii patriei noastre“, articolul constată cu resemnată mângăere că „până astăzi cel puțin nici un nume de român ce ar serba *trunchiarea* vechii patrie nu au ajuns până la noi“ ¹⁾.

Iată și cuvântul pe care doi ani mai târziu l-au întrebuințat Arborosenii și pentru care au înfundat pușcăria !

¹⁾ Articolul e publicat în No. 11, anul VIII cu data de 1 Februarie 1875 al Convorbirilor Literare ; vezi p. 447.

IV. „Arboroasa“

La noua Universitate din Cernăuți s'au înființat multe societăți studențești. Au înființat și Români una în ziua de 10/22 Decembrie 1875 la inițiativa lui T. V. Stefanelli, fost membru al „României June“ din Viena ¹⁾. Scopul societății era inofensiv la aparență, deci acceptabil și pentru bănuitoarele autorități austriace : cultivarea pe teren cultural-literar și pe teren social și ajutorarea membrilor săraci. Dar într'un articol al lui Stefanelli despre Arboroasa autorul arată că scopul ei trebuie să fie și „de a desvolta și întări individualitatea națională“ ²⁾.

Societatea „Arboroasa“ își avea sediul în Reședința mitropolitană și era prote-

¹⁾ Vezi interesanta și vieaia broșură a d-lui *Ilie Dugan*, *Istoricul societății Junimea*. Partea I-a : *Arboroasa*. București, 1930 ; *T. Bălan* strânge foarte sârguincios amănuntele privitoare la „Procesul Arboroasei“, Cernăuți, 1937 ; mai importante sânt documentele, strânse din arhive și din alte locuri, mai puțin accesibile cetitorului obicinuit, și publicate la pag. 71—95.

²⁾ Publicat în *Calendariul Societății pentru cultură* pe anul 1877 p. 111—113.

jątă de autoritățile bisericești în mod tacit. Printre membrii „Arboroasei“ pre-
vala, cum era și explicabil, numărul teo-
logilor ; al doilea președinte, și ultimul
a fost chiar Ciprian Porumbescu ¹⁾. Din
șapte conferințe ținute de Arboroseni în
anul 1876 patru au avut conținut național.
La cabinetul societății veniau 30 reviste
și ziare, dintre care 16 din România, 14
din Viena, Budapesta, Blaj, Sibiu și Bra-
șov. Printre membrii sprijinitori ai socie-
tății găsim pe profesorii dela Teologie :
A. Comoroșan, V. Mitrofanovici, Is.
Onciul, Eusebie Popovici, Const. Popovici,
Vas. Repta (mitropolitul de mai târziu)
și pe singurul Român dela Filosofie I.
G. Sbiera ²⁾. Societatea studenților era
mult simpatizată de Români ; era un
copil răsfățat al societății românești din
Cernăuți. La seratele „literare“ și „sociale“
venia și lume străină. În 24 Aprilie 1877
la cea dintâi serată din acest an a fost,
mai ales la „partea neoficială“, multă

¹⁾ Din 53 de studenți români dela Universitate
41 erau membri ai „Arboroasei“.

²⁾ Raportul anual al „Arboroasei“, Cernăuți
1876, p. 4, 5, 9.

veselie, mult entusiasm la tinerii studenți, cari cântau și cântece naționale, între altele semnificativul „Moldovă plină de jale“, care-i înduioșă pe toți, topindu-le inima în durere.

Profesorul Wrobel, care nu știa românește, era și el — din cu totul alte motive — atât de însuflețit că le ținu tinerilor Valahi un vibrant discurs care „produse o adevărată furtună de entusiasm“, cum scrie un ziar evreo-german ¹⁾.

Și totuși... Peste opt luni de zile „Arborosenii“ fură arestați, aruncați la beci, iar societatea fu desființată de autoritățile austriace.

La Iași în toamna anului 1876 se inaugură în Piața Beilicului bustul de marmoră al lui Grigore Ghica-Vodă, dăruit de Domnitorul Carol. Iar în „Curierul de Iași“ din 1 și 3 Octomvrie 1876 Eminescu scrie două frumoase și mișcătoare articole despre „Grigore Ghica Voevod“. În al doilea articol marele poet

¹⁾ *Czernowitzer Zeitung* în No. 97 din 28 Aprilie 1877. Vezi și „*Familia*“ lui Vulcan anul 1877, No. 17. Vezi și Amintirile lui C. Morariu în Făt-Frumos, a. IV, 1929, p. 174.

numește Bucovina „vatra strămoșească și începătura domniei și neamului moldovenesc“; plin de revoltă Eminescu amintește că după ce s'a luat vatra „se asasinează prin influența morală a Austriei Domnul care a îndrăznit a protesta contra nerușinatei răpiri“.

Profetice erau cuvintele dela încheierea articolului :

„Fie voia stăpânului țărilor ca din neamul M. Sale Prea Înălțatului nostru Domn să se nască răzbunătorul pierderilor noastre și întregitorul patriei!“¹⁾.

Tot Eminescu publică în 1877, când se împliniră 100 de ani dela asasinarea lui Ghica-Vodă, în „Curierul de Iași“ din 30 Septembrie 1877 un vibrant și foarte aspru articol la adresa Austriei jidovite : „Oameni a căror unică știință stă în vânzarea cu cumpănă strâmbă și înșelăciune, au fost chemați să civilizeze cea mai frumoasă parte a Moldovei“. Dela durerea Bucovinei se întoarce la cea a Moldovei : „De plâns e țara care prin

¹⁾ *M. Eminescu, Scrieri politice*, ed. Murărașu p. 75—81.

moartea lui (a lui Ghica) totuși n'a fost scutită de cea mai aspră *trunchiare*¹⁾. Și iarăș ochii înlăcrimați ai tinerilor studenți dela Cernăuți se vor fi oprit lacom asupra acestui cuvânt de misterioasă chemare.

Altă coardă vibra în sufletele tinere din „Arboroasa“ decât în sufletul gravului profesor Wrobel ! Ziarele din Iași cu articolele ominoase fuseseră confiscate de autoritățile austriace. Dar noi știm că la „Arboroasa“ veniau și „Convorbirile Literare“ și „Curierul de Iași“ ; și tinerii studenți vor fi cetit cu acelaș suflet flămând aceste foi și reviste, cum cetiam mai târziu noi, elevii de liceu, -- când pe față, când în tainice ascunzișuri, — „Sămănătorul“ lui Nicolae Iorga. Chiar procurorul Mehoffer a recunoscut că ziarele confiscate totuși au fost cetite în Bucovina.

Încă în Februarie 1877 Comitetul societății „Arboroasa“ trimise ministerului instrucțiunii și al cultelor din București o adresă de mulțumire pentru ajutorul

¹⁾ M. *Eminescu*, Scrieri politice, ed. Murașu, p. 90.

de 1000 Lei — „Arboroasa“ primi mai târziu 250 Lei din această sumă — votat de Adunarea Deputaților pentru societățile din Austro-Ungaria. În această adresă Arborosenii se numesc „frații detrunchiați dela comuna lor maică“.

În ședința din 30 Septembrie (12 Octombrie) 1877 vicepreședintele societății Z. Voronca făcu propunerea, care fu primită, de a se trimite la Iași „omagiul de condolență“ cu prilejul aniversării unui veac dela asasinarea lui Grigore Ghica. Telegrama fu trimisă a doua zi de Voronca în numele „junimei române din partea detrunchiată a vechii Moldove“¹⁾.

Autoritățile austriace afluă despre aceasta abia mai târziu, când fură înștiințate de consulul austriac din Iași, care cunoștea textul telegramei.

Din ordinul guvernatorului Bucovinei, baronul Ieronim Alesani, se făcură cercetări la sediul „Arboroasei“ în 11 Noiembrie 1877. În aceeași zi societatea fu

¹⁾ Facsimilul acestei telegrami la *I. Dugan*, Ist. Junimii, I, p. 21; procesul verbal asupra ședinței „Arboroasei“ la *T. Bălan*, Procesul Arboroasei, p. 88—90, anexa 25.

desființată. În 15 Noembrie cei patru Arboroseni din comitet: vicepreședintele Z. Voronca, secretarul C. Morariu, casierul O. Popescul și bibliotecarul E. Siretean fură arestați. Președintele C. Porumbescu, fiind la Stupca la părinți, fu adus de jandarmi. Arborosenii fură duși la închisoare și ținuți în arest, într'un hal de murdărie fără seamăn, alături de ucigași și de borfași de rând ¹⁾). Doar sub presiunea simpatiei Românilor pentru „delincvenți“ și în urma stăruințelor bunului om, care era spiritualul seminarial M. Dracinschi ²⁾), tratamentul le fu puțin îmbunătățit.

Arestarea Arborosenilor produse stupeoare la Români ca și la ceilalți — din motive opuse. Între presa iudeo-germană din Bucovina și cea românească din Iași se iviră aspre polemici. Ziarul evreo-german „Bukowina“, la început uluit, nu știa ce să creadă: dacă a fost „crimă“ la Arboroseni sau numai „națio-

¹⁾ C. Morariu în *Făt-Frumos*, a. IV, 1929, p. 175.

²⁾ I. Dugan, *Ist. soc. „Junimea“*, I, p. 48.

nalism exuberant“, învinuind Consistorul de lipsă de supraveghere asupra studenților dela Teologie, cari și-ar fi exprimat public simpatiile lor pentru un „hospodar român“ într'un „mod foarte puțin măgulitor pentru patria“ austriacă! ¹⁾).

Trimiterea telegramei, al cărei text ziarele austriace evitau să-l publice, stârni din nou asalturi ale Rutenilor împotriva Românilor. Ținta atacurilor fu Consistorul și îndeosebi arhimandritul Silvestru Morariu, considerat ca unul din principalii instigatori. Se atacă cu vigoare Consistorul, suspectat de „iloialitate“; i se aruncă în față învinuirea — sfidându-se în mod grobian realitatea — că ar fi compus în majoritate din „rengați ruteni“ (veșnicul cântec al pretorienilor guvernelor austriace!); și se plâneau Rutenii, cu ajutorul presei evreo-germane, de tendințele de românizare forțată ale Consistorului, care ar dori să arate că Bucovina este „rumänisches Land“ ²⁾).

¹⁾ „Bukowina“ No. 2 din 1 Dec. 1877.

²⁾ Vezi articolul violent și insinuant „Das gr. or. Consistorium“ din ziarul „Bukowina“, No. 4 dela 1 Ian. 1878.

În timpul cât Arborosenii au stat închiși o asiduă corespondență se schimbă între autoritățile provinciale dela Cernăuți și cele centrale dela Viena, și unele și altele neliniștite și cam înspăimântate de spiritele pe care le stârniseră. La Români era o agitație neconținută și guvernatorul Alesani, care trebuia să facă din cetățenii, încredințați administrației lui, prea loiale oi blânde și bune de tuns, ar fi dorit să se sfârșească odată sau să nu fi început acest proces cu buclucașe surprize.

V. Procesul

Procesul „Arboroasei“ ținu trei zile (1—3 Februarie 1878) într'o agitație nemaipomenită; o mulțime de Români, mai ales preoți, ținură să asiste la ședințe ¹⁾. Și ce șugubață este uneori istoria! Președintele secțiunii penale a tribunalului, D. Bendella, ca și marele proprietar Alecu

¹⁾ Procesul „Arboroasei“ a stârnit atâta vâlvă, încât ziarul „Bukowina“ No. 6 din 1 Februarie 1878, și după el și „Czernowitzer Zeitung“, publică debaterile după note stenografice și le tipări și în broșură, răspândindu-le în orașele: Cernăuți, Suceava, Rădăuți, Siret, Vijnița și Cozmeni.

Vasilco, președintele juraților, erau — membri fondatori ai „Arboroasei“¹⁾, iar apărătorul de căpetenie al studenților a fost avocatul național-german Dr. Rott. Studenții inculpați puteau fi pedepsiți cu închisoare dela 1—5 ani, stând sub acuzația că ar fi „ațâțat la disprețul și ura împotriva unității de stat a imperiului și împotriva administrației de stat a Austriei“.

Acești cinci studenți erau după concepția procurorului general trădători. *Și au fost de fapt trădători ai cauzei austriace și mărturisitori ai unității sufletești a Românilor, care trebuia să preceadă pe cea definitivă, politică.* În aceasta residă frumusețea actului lor de răzvrătire tinerescă.

Cei cinci „Arboroseni“ au resistat cu iscusință interogatorului, care fu lungit prin tot felul de intervenții, privind istoria, politica externă, psihologia, medicina, ale foarte instruitului procuror general, Me-

¹⁾ În Raportul anual ai „Arboroasei“ Bendella e lăudat pentru că lucrează la sporirea fondurilor societății; el avea pe lista sa de colectă și pe Alecu Vasilco cu 15 florini; în 1876 Vasilco se înscrie membru fondator cu suma de 100 florini.

hoffer. C. Porumbescu răspunde cu umor, avântându-se în considerațiuni filologice destul de încurcate cu privire la „detrunchiarea“ crengilor de la copac vara'n furtună și iarna de frig, și face prețioasa mărturisire că băieții s'au inspirat dintr'un articol din „Curierul de Iași“. Mai puțin a fost întreat Orest Popescul. Bland polemizează cu procurorul studentul C. Morariu, care spre stupefacția Austriacilor spune că „Ghica a fost un binefăcător al țării“. Placid și cu o calculată prefăcătorie naivă Eugen Sireteanu se refugiază în domeniul fără de hotar al slăbirii subite a memoriei, care face pe acest bătăios preot de mai târziu să „nu știe“ nimic și să „nu-și aducă aminte“ de nimic, spre marea desperare a președintelui și a procurorului.

Foarte agresiv — deși neagă unele lucruri prea evidente, probabil la sfatul prealabil dat de apărători —, a fost Zaharie Voronca: „Sub comuna maică — decretează la interogator acest tânăr războinic — am înțeles națiunea, și cine ne poate opri să considerăm România de maica noastră ? !“

Ce prevăzător fusese guvernatorul Alesani, care o clipă se ocupase cu gândul de a demisiona mai bine decât de a-i da acestui proces o nebanuită întindere !

Observațiile martorului Buliga, cel dintâi președinte al „Arboroasei“, care face și dânsul filologie și mai complicată decât a lui Ciprian Porumbescu — era doar specialitatea lui ! — despre felul cum se „detrunchiază“ crengile de la trunchiul copacului, și îndelunga discuție dacă Leon Cernescu, secretarul și autorul procesului verbal al sesiunii cu pricina din 30 Septembrie 1877, era atunci surd sau numai „ohrenleidend“ și în ce grad, contribuira, fără indoială, la complectă desorientare a juraților, dintre cari numai președintele era Român.

Procurorul Mehoffer, incisiv și neîngăduitor, deși elegant și cuviincios în formă și spiritual în discuție, cere după o lungă călătorie, întreprinsă more austriaco prin istoria Românilor, aspră pedeapsă.

Dar ce splendidă a fost pledoaria, pe plan sentimental și politic, a decanului baroului din Cernăuți, Dr. Rott ! Ce mult

trebuie să-și fi stăpânit anumite îngrijorări în tainițele sufletului său acest vechi și convins Austriac cu reminiscențe revoluționare, ca să poată apăra niște turbulenți băieți, cari scurmaseră într'o rană ascunsă a Austriei, ce se putea deschide când nici nu bănuiai!

Se vede din cuvintele lui că studentul legionar — e expresia lui — dela 1848, care a stat pe baricade la Viena, nu putea să nu simpatizeze cu tinerii răzvrățiți de pe banca acuzaților. Istorie a făcut d-l procuror, dar Rott o cunoaște mai bine și citează din scrierile lui Hurmuzachi! Filologie? Și Rott se dedă la subtilități filologice și iese elegant din încurcătură, declarând, isteț, că n'a găsit cuvântul „detrunchiat“ în nici un dicționar! Adresă către ministerul din București? Dar România este o țară — prietenă cu Austria! Dr. Rott nu neagă: în România poate să existe un partid care să urmărească „anexarea“ Bucovinei la România, dar — urmează concluzia uluitoare pentru bieții jurați, puși să apere integritatea împărăției austriace —: „Was geht denn das uns an?!“ . . .

Că „băieții“ ăștia se simt Români? Doar „nimeni nu poate evada (herausrennen!) din pielea lui și să-și nege originea!“ Că tinerii s’au îndurerat și s’au entusiasmat de anumite acte istorice? Mai grave lucruri s’au petrecut cu Italienii din Trieste cari au făcut o serbare funebrală în onoarea lui Victor Emanuel care era „notoriu creatorul unității italiene“. Și autoritățile austriace au făcut „mină bună la un joc rău“.

Dacă studenții români au calificat un act istoric, nu poate fi oprit nimeni să-și afirme desaprobarrea unui astfel de act din trecut, căci trecutului nu i se poate pune termen, altfel n’ai mai avea dreptul de a te exprima „missbilligend“ nici despre izgonirea celor dintâi oameni din rai!

După hrana îmbelșugată, administrată bieților jurați, care trebuie să fi avut sentimentul că ei sunt victimele, zic, după hrana dată lor din belșug din domeniile jurisprudenței, medicinei, istoriei, filologiei și psihologiei, Dr. Rott i-a covârșit cu considerații istorice, morale, etern umane, naționale și cu argumente sentimentale. Dar tot dânsul întinde jura-

ților și puntea de scăpare. Nu credea nici Rott, dar și-a sugerat convingerea, pentru a le făuri judecătorilor părerea : ce au făcut „diese jungen Leute“ a fost un lucru inofensiv : „ein Kinderspiel“.

Față de această pledoarie, în care a predominat politicul și sentimentalul, celelalte apărări și replici cad, fatal, pe planul al doilea. Verdictul ? Toți acuzații sunt achitați în unanimitate de voturi.

Procesul acesta politic trebuia să aibă urmări altundeva. Guvernul ar fi dorit ca studenții cei patru — Porumbescu era absolvent — să nu mai fie reprimiți în Seminar și să fie excluși din Universitate.

Situația Consistorului a fost toată vremea destul de grea. Pentru a nu deslănțui furia autorităților administrative încă la începutul anului Mitropolitul Teoctist Blajevici publică o pastorală foarte lungă, în care discută istorie, teologie, capitalism, războiul ruso-româno-turc, pacea din Austria, binefacerile materiale din biserica bucovineană, ca să ajungă la concluzia că „unii au început a struni coardele de naționalitate mai cu tărie“,

pecând creștinismul este doar „mai pe sus de idea naționalitaței“¹⁾).

Seminariștii fură reprimiți. Față de cererea „k. k. Landes-Präsidium“-ului Universitatea constată, în ședința Senatului academic din 5 Februarie 1878, că nu poate fi vorba de o eliminare provizorie înainte de terminarea anchetei disciplinare. Chiar și față de adresa cominatorie a ministerului de instrucție care amenința că va lua el însuși măsuri provizorii, Senatul — în ședința sa din 11 Martie —, era de părere că nu se pot lua măsuri provizorii. Abia în ședința din 10 Aprilie Senatul academic îi pedepsește pe Z. Voronca — drept „autor intelectual“ — cu „relegare“ (eliminare) pentru 2 semestre, pe C. Morariu cu o mustrare, întărită cu amenințarea pentru pedepse și mai aspre, și pe O. Popescul și E. Siretean cu simplă mustrare²⁾).

¹⁾ *Foaea Ordinăciunilor*, 1878, No. 1.

²⁾ Vezi Procesele verbale ale Senatului academic asupra ședințelor din 5 Februarie, 11 Martie și 10 Aprilie 1878. Prof. Zieglauer nu putu să nu propuie, ceea ce s'a și admis, ca în motivare studenții să fie învinuiți și de „manifestațiuni incompatibile cu datoriile față de patria austriacă“.

Astfel se sfârși procesul acesta exact după cinci luni de zile cu o biruință a studenților. Faptă de studenți năbădăioși, neascultători, neastâmpărați și fanatici ar putea spune cei ce cred că stau așa de sus — de fapt stau atât de departe — de sufletul sbuciumat al tineretului!

Oh, nu! Acești tineri au îndrăznit să manifeste public, cu riscurile înereente astorfel de porniri, dureri și speranțe cari au fost ale tuturor Românilor din Bucovina.

VI. După proces

Dar acești cinci tineri războinici nu s'au resemnat și n'au apucat nici unul în viața lor, pe calea bătătorită și lipsită de primejdii a pașnicilor și inofensivilor cetățeni, conduși numai de acel faimos și comod „beschränkter Untertanenverstand“, specialitate austriacă.

Cei cinci „Arboroseni“ au rămas, în întreaga lor activitate de mai târziu, pe aceeași linie de naționalism intransigent.

Ciprian Porumbescu, care își contractase în temniță germenul bolii necruță-

toare, a fost marele talent muzical rupt din sufletul Românilor din Bucovina. Arcușul lui fermecat a înveselit și înălțat Românii din Bucovina și din Transilvania, pe studenții dela Viena, din cari aveau să iasă mari luptători naționali sau harnici muncitori în domeniul științific.

Profesor la Brașov, Porumbescu face legătura frățescă cu Românii din Transilvania. Aici serbează întâiul mare triumf muzical cu opereta „Crai Nou“. Cântecul armonizat de dânsul vor rămânea o neprețuită comoară sufletească a tuturor Românilor. Bolnav trupește, rănit sufletește de o dragoste plină de văpaie și de resemnare, Arboroseanul atât de vesel odinioară, caută în zadar scăpare sub soarele dulce al Italiei, de unde trebuie să-i scrie părintelui său, cinci luni înainte de moarte: „mă simt bine tușind ba pe C-Dur, ba pe F-Moll“¹⁾. La vârsta de 29 ani l-a secerat moartea. A dus „în altă lume comori de armonie“, cum scria V. Alecsandri. Dar a rămas o bogăție atât de mare pe urma lui.

¹⁾ *Făt-Frumos*, III, 1928, p. 143.

Și ca un simbol al nădejdelor Arbo-rosenilor urmăriți pentru trădare, a ră-mas „Imnul Unirii“, cântat astăzi de toată lumea și compus de Porumbescu pentru „România Jună“ pe cuvintele Ar-deleanului Andrei Bârsean. C. Porumbescu și A. Bârsean se împreună într'o cântare de mândră nădejde în viitor. Doi Ro-mâni din două provincii deopotrivă de bătute de aripile larg deschise ale vul-turului cu două capete și ghiare atât hrăpărețe !

Și ce muncă binecuvântată de îndârjit Român sub înfățișarea-i de blând apostol a desfășurat preotul C. Morariu ! Nici n'ai crede ce suflet aprig se adăpostia în trupul frumos al acestui blajin Mol-dovean care s'a caracterizat el însuși atât de bine prin versurile :

„N'am șovăit, ci totdeauna

Am stat ca stânca'n fața sorții ...“

Infatigabil muncitor în ogorul Dom-nului, scriitor popular de rară distincție sufletească, om de bunătate a inimii fără păreche, în anii lui de bătrânețe, purtate în afară, cu toate năcazurile, cu senină demnitate, preotul C. Morariu ne aducea

aminte de părinții bisericești din epoca de aur a creștinismului. Dar C. Morariu a rămas Arboroseanul dârz. Ce luptă frumoasă a dus dânsul ca preot la Toporăuți împotriva rutenizării, într'o comună cu o biserică a lui Miron Bărnovschi și cu un cimitir ale cărui pietre sepulcrale cu inscripție românească aminteau vremurile de vechi moldovenism ! Impotriva amenințării prin guvernele austriace și slujitorii acestora, Rutenii, C. Morariu nu s'a ostenit să lupte, până când în războiul mondial, împovărat de ani, a luat toiagul privilegiei pe pământ românesc, până avea să se reîntrunchieze partea sfășiată din Moldova.

Ca înfățișare, al doilea tânăr falnic ca un brad a fost Zaharie Voronca. El a fost cel mai neastâmpărat, el a suferit mai mult în timpul studiilor pe urma procesului.

Ajuns preot la Mihalcea, veche așezare boerească, Voronca este un harnic păstor sufletesc, care ne-a dat o importantă monografie a comunei de sub păstoria sa ; dar Voronca a fost și un aprig combatant pentru românism. În epoca în care pripășiți galițieni ca Smal-Stocki sau

năbădăioși politicaștri ca Pihuliak îndrăzneau a vorbi în numele Bucovinei, Voronca publică o broșură cu titlul sugestiv „Quousque tandem?”. Cu incisivă ironie combate pe Ruteni, dar și politica austriacă școlară care face la sate școale „cu o clasă și trei limbi de propunere“. Douăzeci de ani după proces, Voronca, rămas pe aceeași linie de intransigență, scrie înverșunat și hotărit : „în casa noastră noi suntem domni și nu vom suferi tutela galițiană“. La un astfel de luptător nu e de mirare, că șase ani mai târziu indignarea, de astădată împotriva unui Român, îi pune iarăși condeii în mână. Voronca „uimit de novitatea teoriei“ lui Aurel Onciul, această minte isteță, dar rătăcită, îl combate punct cu punct, apărând caracterul românesc al Bucovinei ¹⁾).

C. Morariu și Zaharie Voronca au ajuns consilieri consistoriali în România Mare.

Al doilea care a închinat steagul în fața morții, după Ciprian Porumbescu, a

¹⁾ Z. Voronca, Quousque tandem? Cernăuți 1898; Rutenisarea Bucovinei (Răspuns la „Condițiunile existenței Românilor“ de Dr. Aurel Onciul), Cernăuți 1904, 44 pag. A apărut numai partea I-a.

fost preotul Eugen Siretean. Preot pe rând în Românești, Dărmănești, Mănăstioara, Cerepcăuți și apoi, de la 1892 până la moarte (1909), în Șerbăuți, E. Sireteanu a fost un inițiator în domeniul economic, înființând în păstoria din urmă o bancă sistem Raiffeisen pentru a-i face pe Români mai rezistenți și în acest domeniu. În lupta aceasta împotriva Rutenilor, prin viață exemplară și muncă neconținută, zi de zi, ceas de ceas, Siretean a isbutit să frângă influența politicianilor ruteni. Pe urma activității lui a rămas cea mai frumoasă amintire, iar impunătoarea biserică din Șerbăuți, casa parohială și școala primară ¹⁾ tot de acolo sunt statornice mărturii, că și acest, al patrulea Arborosean, a rămas credincios idealului din tinerețe.

Doamnelor și Domnilor,

Am ajuns la „ultimul păcătos“, azi încă în viață, dintre buclucașii dela 1877, părintele arhimandrit, de toți venerat, Ortizie Popescu. Ce să Vă spun de dânsul? Să-l vorbesc de rău? N'aș avea

¹⁾ *Partenie Siretean, Familia Sireteanu în Făt Frumos, V, 1930, p. 204.*

ce spune în această privință. Să-l laud? Mă tem, să nu se interpreteze ca o lingușire. Mi-e și greu să vorbesc, fiindcă sunt vechi prieten al I. P. Cuvioșiei sale.

Prieten din vremea când eram student, ca acești tineri astăzi atât de aprig păziți, ca nu cumva vreunul dintre ei să pornească pe căi greșite, cum ar spune Mephisto : „Dass er. . nicht etwa die Kreuz und Quer, Irrlichteliere hin und her!“

Și părintele Arhimandrit Ortizie încercând să evadeze din cercul de fier, atât de bine păzit de autoritățile austriace, s'a cufundat în cercetări ale trecutului românesc, când în Bucovina mai străjuia pajura cu două ciocuri ¹⁾).

Pe vremuri la catedrala din Cernăuți se predica alternativ într'o Duminică românește, în alta rutenește. Când apărea în pervazul amvonului preotul și-și începea predica cu cuvintele „Hristove brati“, noi studenții eșiam din biserică, goniți parcă de o aspră poruncă, mai

¹⁾ Dânsul a publicat documente din anii 1418 —1660 : Câteva documente moldovene, edate de O. Popescu, Cernăuți 1895.

ales că noi, Ardelenii, nu înțelegeam atunci nici unul rutenește. În a doua Duminică predica cel de al doilea cuvântător, părintele Orest Popescu, arhimandritul de astăzi, în dulcele graiu românesc. Nouă ni se însenina fața și ne creștea inima. Nu voiu putea uita niciodată acele clipe de înălțare sufletească ! Dânsul era acela care prin glasul mulcom, prin blândețea lui stăruitoare ne mai făcea să uităm aspra realitate.

Părintele Arhimandrit Ortizie Popescu face legătura vie dela om la om între generația „Arboroasei“ dela 1877 și generația de astăzi.

Iar „Junimea“, care serbătorește astăzi pe cel din urmă Arborosean, face legătura dela societate la societate. Căci „Arboroasa“ după proces n'a mai putut fi reînființată cu acelaș nume. În schimb în anul procesului, 1878, se înființează de o mână de tineri cu suflet aprins societatea studentească „Junimea“. Scopul ei era cel al „Arboroasei“ : trifurcat, cum zice I. G. Sbiera ¹⁾.

¹⁾ I. G. Sbiera, Familia Sbiera, p. 381.

Cel dintâi președinte al „Junimii“ a fost Dimitre Onciul, Ciprian Porumbescu fiind secretar. Junimea, care împlinește, la anul, 60 de ani de existență, este strâns legată de sufletul Românilor bucovineni. Împreună cu celelalte societăți studențești, create ulterior, a păstrat, în vitrege vremuri de apăsare străină, vie flacăra naționalismului. Cel dintâi președinte al ei a ajuns profesor la Universitatea din București : un om de severă meticulozitate în cercetările științifice, dar și, ceea ce astăzi este cam rar și totuși atât de trebuincios, un caracter ! Între președinții „Junimii“ găsim și pe înflăcăratul naționalist, duiosul poet și omul de o cavaleriească lealitate Dr. George Popovici. Cea mai frumoasă pagină despre sufletul zbuciumat al acestui luptător a rostit-o la Cernăuți în 1908 Nicolae Iorga la jubileul „Junimii“. Căci „Junimea“ serbându-și la 1908 30 de ani de existență, a înțeles să facă din această amintire o înfrățire a spiritului românesc.

Pastrând o sacră amintire dela „Arboroasa“, luându-și sarcina de a-i realiza scopul, această nouă societate studen-

țească, astăzi atât de viguroasă ca acțiune și mentalitate pe cât de venerabilă ca vârstă, a isbutit să-și facă un loc însemnat în sufletele Românilor din Bucovina. A publicat scrieri literare ale membrilor, a inițiat revista „Junimea Literară“ din îndemnul Junimenilor T. Brăileanu și G. Tofan ¹⁾, a știut să se păstreze, constant, pe linia românismului. Pe această linie să meargă mai departe !

Noi toți Junimenii, și mari și mici, și tineri și bătrâni, să ne aducem aminte cum la 1880 la „România Jună“, fostul președinte al „Junimii“ D. Onciul se entuziasma de compoziția fostului preșe-

¹⁾ În ședința din 4 Decembrie 1903 (vezi procesul verbal al „Junimii“) Junimea primește, unanim, propunerea Comisiei literare de a înființa o revistă literară. Numărul dintâi avea să fie plătit de „Junimea“, după șase luni această societate putea „lua în posesiune“ revista. Comitetului de redacție i se pune la dispoziție o cameră din încăperile societății. Membrii de căpetenie din Comisia literară au fost T. Brăileanu și G. Tofan. În Ianuarie 1904 apare apoi „Junimea Literară“ : „sub direcțiunea unui comitet de redacție“, având de „editor și redactor responsabil“ pe d-l Iancu Nistor

dinte al „Arboroasei“ C. Porumbescu. Cu treizeci și șase de ani mai târziu Dimitre Onciul vărsa lacrimi de bucurie la auzul aceluiași „Imn al Unirii“, cântat de astădată de ostașii Regelui Ferdinand, porniți spre întregirea hotarelor românești !

„In sunetul lui — mărturisia D. Onciul — un mănunchi de studenți români au pornit la luptă pentru cultura națională, în sunetul lui, ostașii români au pornit la luptă pentru desrobirea neamului, în sunetul lui s'a înfăptuit unitatea națională“.

In slujba acestei unități naționale stă astăzi „Junimea“. Și cu cât este mai grea situația din Bucovina, cu atât mai îndârjită trebuie să fie lupta noastră a tuturor, căci avem exemple înălțătoare din trecut și avem o mare răspundere pentru viitor.

